

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA O'QISH SAVODXONLIGI FANINI
O'QITISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH ORQALI DARSLARNI
YANADA SAMARALI TASHKIL ETISH**

Salimova Saodat

Jizzax viloyati Sharof Rashidov tumanidagi

25-umumiy o'rta ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15206115>

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishda multimedial materiallardan foydalanishning samaradorligini ochib beradi. Maqolada o'qish darslarini zamonaviy texnologiyalar yordamida qiziqarli va samarali tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Muallif multimedial materiallar — hikoya, rasm, audio, video, animatsiya va interaktiv topshiriqlar orqali dars jarayonini boyitish imkoniyatlarini tahlil qilgan. Shuningdek, darslarda elektron kitoblar, o'qish portallari, audio kitoblar va videoroliklardan foydalanishning metodik afzalliklari va ularni tanlash mezonlari keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: o'qish savodxonligi, boshlang'ich ta'lim, multimedial materiallar, interaktiv metodlar, zamonaviy texnologiyalar, audio kitoblar, elektron kitoblar, videoroliklar, animatsiyalar, interaktiv topshiriqlar.

**MORE EFFECTIVE ORGANIZATION OF LESSONS THROUGH THE USE OF
INNOVATIVE METHODS IN TEACHING READING LITERACY TO PRIMARY
STUDENTS**

Abstract. This article reveals the effectiveness of using multimedia materials in developing reading literacy of primary school students in the modern education system. The article provides practical recommendations for organizing reading lessons in an interesting and effective way using modern technologies. The author analyzed the possibilities of enriching the lesson process through multimedia materials - stories, pictures, audio, video, animation and interactive tasks. Also, the methodological advantages of using e-books, reading portals, audio books and videos in lessons and the criteria for their selection are widely covered.

Keywords: reading literacy, primary education, multimedia materials, interactive methods, modern technologies, audio books, e-books, videos, animations, interactive tasks.

БОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКОВ ЗА СЧЕТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В статье раскрывается эффективность использования мультимедийных материалов в развитии читательской грамотности учащихся начальной школы в современной системе образования. В статье даны практические рекомендации по организации уроков чтения интересно и эффективно с использованием современных технологий. Автор проанализировал возможности обогащения процесса урока с помощью мультимедийных материалов — рассказов, картинок, аудио, видео, анимации, интерактивных заданий. В уроках также подробно рассматриваются методические преимущества использования электронных книг, порталов для чтения, аудиокниг и видеоматериалов, а также критерии их выбора.

Ключевые слова: грамотность чтения, начальное образование, мультимедийные материалы, интерактивные методы, современные технологии, аудиокниги, электронные книги, видеоролики, анимации, интерактивные задания.

KIRISH

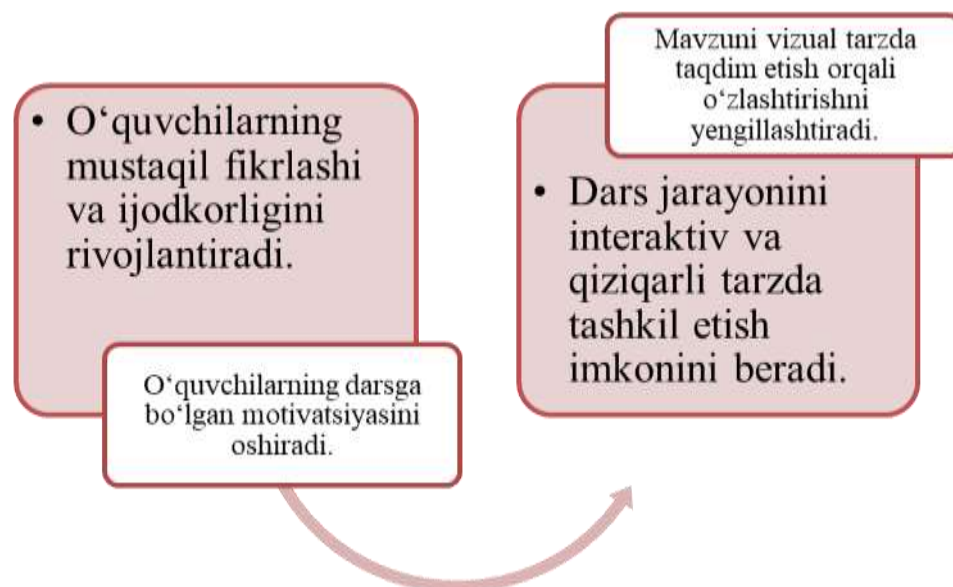
Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilariga o'qish savodxonligini o'rgatishda an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Multimediali materiallar - hikoyalar, rasmlar va animatsiyalardan foydalanish orqali darslarni yanada qiziqarli va samarali tashkil etish bugungi kun ta'limining eng dolzarb mavzularidan biridir.

Prezidentimiz pedagog kadrlarga aytganlaridek, "Men sizlarning timsolingizda o'z hayotini dunyodagi eng ulug' va olijanob ishga – yangi avlod tarbiyasiga bag'ishlagan, o'z kasbiga sodiq va fidoyi insonlarni ko'raman. Bugun sizlar ta'lim-tarbiya berayotgan, qalbini, ongini ezgulik bilan to'ldirayotgan millionlab farzandlarimiz ertaga Yangi O'zbekiston bunyodkorlari bo'lib bizning safimizga kiradi. Vatanimiz, xalqimiz sizlarning bunday olijanob xizmatlaringizni hech qachon unutmaydi. O'qituvchilik kasbini e'zozlash, uning mehnatini qadrlash bundan buyon ham e'tiborimiz markazida bo'ladi. Yangilangan Konstitutsiyamizda o'qituvchi maqomini mustahkamlab qo'ydik. Kelgusida shu asosda, albatta, ko'p ishlarni amalga oshiramiz" [1].

So‘nggi yillarda O‘zbekiston boshlang‘ich ta‘lim tizimida sezilarli o‘zgarishlar ro‘y bermoqda. Yangi davlat ta‘lim standartlari ishlab chiqilmoqda va joriy etilmoqda, o‘quvchilarning ta‘lim natijalarini baholashga yondashuvlar o‘zgarmoqda. Bularning barchasi alohida fanlarni o‘qitish usullarini, shu jumladan O‘qish savodxonligi fanini o‘qitishni qayta ko‘rib chiqish va yangilashni talab qiladi. Bundan tashqari, zamonaviy bolalar yuqori texnologiyali axborot jamiyatida yashaydilar. Internet va raqamli texnologiyalar ta'sirida bolalarning ma'lumotni idrok etish tezligi ham o‘zgardi.

Boshlang‘ich ta‘lim tizimida o‘qish savodxonligini rivojlantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O‘quvchilarning kitobga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning nutqini o‘stirish va dunyoqarashini kengaytirish uchun o‘qish darslari alohida ahamiyatga ega. Ushbu jarayonni yanada samarali va qiziqarli tashkil etishda multimediali materiallardan foydalanish katta yordam beradi.

Multimediali materiallar deganda bir vaqtning o‘zida matn, tasvir, ovoz, animatsiya va video kabi bir nechta axborot turlarini o‘z ichiga olgan elektron resurslar tushuniladi [2]. Ular o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirish, mavzuni yaxshiroq tushunish va o‘zlashtirishga yordam beradi. O‘qish darslarida multimediali materiallardan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

O‘qish darslarini multimediali materiallar asosida tashkil etishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

Multimediali hikoyalar o'quvchilarga mavzuni yanada yaxshiroq tushunish va o'zlashtirish imkonini beradi. Ular an'anaviy matn va tasvirlardan tashqari, ovoz, animatsiya va interaktiv elementlarni ham o'z ichiga oladi. O'qituvchi dars davomida multimediali hikoyalarni namoyish etish orqali o'quvchilarning diqqatini jalb qilishi, mavzuni tushuntirishda yorqin va jonli misollardan foydalanishi mumkin [3].

Multimediali hikoyalarni tanlashda quyidagi mezonlarga e'tibor berish kerak:

- Hikoya mavzusi dars mavzusiga mos kelishi
- Hikoya qahramonlari va syujeti o'quvchilar yoshiga mos bo'lishi
- Hikoya tili ravon, sodda va tushunarli bo'lishi
- Hikoyada ishlatiladigan multimedia elementlari sifatli va o'rinli bo'lishi

Dars davomida o'qituvchi hikoyani to'xtatib, o'quvchilar bilan muhokama qilishi, ularning fikrlarini tinglab, savollar berishi mumkin. Bu o'quvchilarni darsga faol jalb qilish va ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'qish darslarida rasmlar va illratsiyalardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni tushunishini yengillashtiradi. Ular o'qilgan matnning mazmunini vizual tarzda ifodalaydi va o'quvchilarning tasavvurini boyitadi. O'qituvchi dars davomida mavzuga mos rasmlarda foydalanib, ularni izohlab berishi, o'quvchilar bilan muhokama qilishi mumkin.

- Rasmlarda quyidagi jihatlarga e'tibor berish kerak:
- Rasmlar matn mazmuniga mos bo'lishi
- Rasmlar sifatli va aniq bo'lishi
- Rasmlar o'quvchilar yoshiga mos bo'lishi
- Rasmlarda aks ettirilgan obyektlar va personajlar o'quvchilarga tanish bo'lishi [4]

O'qituvchi dars davomida o'quvchilarga rasmlarni tahlil qilish, ularni matn bilan taqqoslash, o'z fikrlarini bayon etish imkonini berishi kerak. Bu o'quvchilarning mantiqiy fikrlash va nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Animatsiyalar va videoroliklar o'qish darslarini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishda katta yordam beradi. Ular o'quvchilarga mavzuni dinamik va harakatli tarzda taqdim etadi, ularning diqqatini jalb qiladi va darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Animatsiyalar va videoroliklardan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- Murakkab tushunchalarni sodda va tushunarli tarzda tushuntirish
- O'quvchilarning xayolini uyg'otish va tasavvurini kengaytirish
- Mavzuni real hayot bilan bog'lash va amaliy misollar keltirish

- O'quvchilarning estetik didini shakllantirish [5]

O'qituvchi dars davomida animatsiyalar va videoroliklarni namoyish etish bilan birga, ularni o'quvchilar bilan muhokama qilishi, savollar berishi va fikr almashishi kerak. Bu o'quvchilarning darsga faol qatnashishini ta'minlaydi va ularning tushunchalarini mustahkamlaydi.

O'qish darslarida interaktiv topshiriqlar va o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash va darsga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Multimediali materiallar asosida yaratilgan topshiriq va o'yinlar o'quvchilarni darsga faol jalb qiladi, ularning mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Interaktiv topshiriqlar va o'yinlar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Mavzu bo'yicha testlar va viktorinalar
- Krossvordlar va boshqotirmalar
- Mavzuga oid rasmlarni to'g'ri ketma-ketlikda joylashtirish
- Matnda uchragan yangi so'zlarning ma'nosini topish
- Hikoya qahramonlari haqida qo'shimcha ma'lumot topish va taqdimot qilish [6]

Bunday topshiriqlar va o'yinlarni tanlashda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, bilim darajasi va qiziqishlarini hisobga olish kerak. Ular o'quvchilar uchun tushunarli, qiziqarli va amaliy ahamiyatga ega bo'lishi lozim.

O'qish darslarini multimediali materiallar asosida tashkil etish uchun o'qituvchilar bir qator tayyorgarlik ishlarini amalga oshirishi kerak. Buning uchun ular:

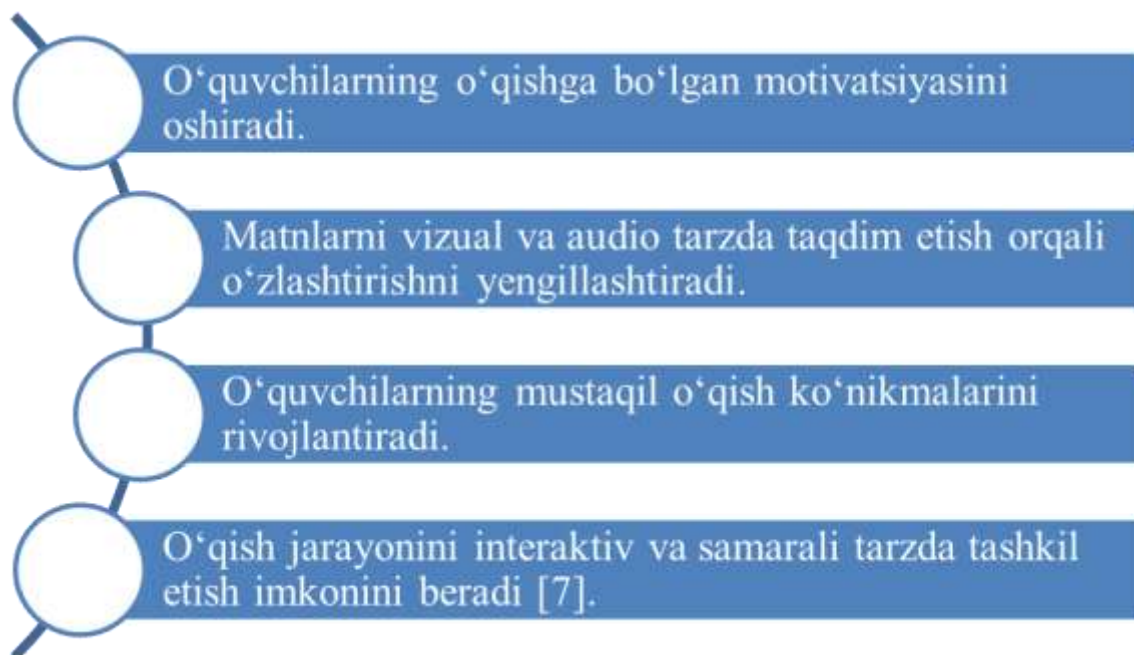
- Darsning maqsad va vazifalarini aniqlab olishi
- Mavzuga mos multimediali materiallarni tanlashi va tayyorlashi
- Dars rejasini tuzishi va uni multimediali materiallar bilan uyg'unlashtirishi
- Texnik vositalarni tekshirishi va sozlashi
- O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi lozim.

O'qituvchilarning bunday yondashuvi o'quvchilarning intellektual, ijodiy va axloqiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligini rivojlantirish eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O'quvchilarning matn bilan ishlash, uni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish uchun o'qish darslari alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qish savodxonligi darslarini tashkil etishda multimediali materiallardan foydalanish muhim rol o'ynaydi. Multimediali texnologiyalar o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish, darsga bo'lgan qiziqishini oshirish va o'zlashtirish samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Multimediali materiallar o'qish savodxonligi darslarini yanada mazmunli va qiziqarli tashkil etishda katta imkoniyatlar yaratadi. Ular quyidagi afzalliklarga ega:

O'qish savodxonligi darslarida multimediali materiallardan foydalanishda zamonaviy texnologiyalar katta ahamiyatga ega. Ular quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

1. Elektron kitoblar va ularning imkoniyatlari

Elektron kitoblar o'qish savodxonligi darslarida keng qo'llaniladigan zamonaviy texnologiyalardan biridir. Ular o'quvchilarga matnlarni elektron shaklda o'qish, matn ustida ishlash va qo'shimcha resurslardan foydalanish imkonini beradi. Elektron kitoblar yordamida o'quvchilar o'zlariga qulay vaqtda va joyda mustaqil o'qish mashg'ulotlarini olib borishi mumkin.

Elektron kitoblarning quyidagi imkoniyatlarini alohida ta'kidlash mumkin:

- Matnni ovoz bilan o'qish va tinglash imkoniyati
- Matnning ma'lum qismlarini belgilash, izoh berish va xatcho'plar yaratish
- Matnda uchragan notanish so'zlarning ma'nosini izohli lug'atlar yordamida topish
- Matn bilan bog'liq qo'shimcha resurslar (rasmlar, videolar) dan foydalanish [8]

Elektron kitoblardan foydalanish o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirish bilan birga, ularning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

2. O'qish portallari va ularning imkoniyatlari

O'qish portallari o'quvchilar uchun turli xil janrdagi matnlarni o'qish, o'z o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish va boshqa o'quvchilar bilan muloqot qilish imkonini beradi.

Bunday portallar o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va o'qish savodxonligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

O'qish portallarining quyidagi imkoniyatlarini alohida ta'kidlash mumkin:

- Turli xil janr va mavzudagi matnlarni o'qish imkoniyati
- O'qilgan matnlar yuzasidan testlar va topshiriqlarni bajarish
- O'qish tezligi va savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar
- Boshqa o'quvchilar bilan fikr almashish va muhokama qilish
- O'qish statistikasi va natijalarini kuzatib borish [9]

O'qish portallaridan foydalanish o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiladi va ularni mustaqil kitobxonlikka undaydi.

3. Audio kitoblar va ularning ahamiyati

Audio kitoblar o'qish savodxonligi darslarini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarga matnlarni tinglab o'rganish imkonini beradi va o'qish jarayonini yanada oson va qiziqarli qiladi. Audio kitoblar o'quvchilarga quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- Professional diktorlar ijrosidagi matnlarni tinglash
- O'qish jarayonida matnni to'xtatish, orqaga qaytarish va takrorlash
- Notanish so'zlarning talaffuzini eshitish va yodlash
- O'qish sur'atini o'zgartirish va tinglash qulay bo'lgan sur'atni tanlash [10]

Audio kitoblardan foydalanish o'quvchilarning tinglash va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ularning o'qishga bo'lgan ishtiyoqini ham oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida multimediali materiallardan foydalanishda zamonaviy texnologiyalarning o'рни beqiyosdir. Ular o'quvchilarning o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish, darsga bo'lgan qiziqishini oshirish va o'qish samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Elektron kitoblar, o'qish portallari, audio kitoblar hamda virtual reallik texnologiyalari o'qish darslarini yanada mazmunli, qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etish imkonini beradi.

O'qituvchilarning bunday zamonaviy yondashuvlari o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ularni kelajakda mustaqil kitobxon bo'lib yetishishlariga zamin yaratadi.

REFERENCES

1. Yo'ldoshev, J., & Hasanov, S. (2012). Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Ishmuhamedov, R. (2008). Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU.
3. G'ulomova, M., & Sobirova, N. (2017). Boshlang'ich sinflarda o'qish darslarini tashkil etishda innovatsion yondashuvlar. Buxoro davlat universiteti ilmiy axboroti, 2, 96-100.
4. Abdullayeva, Q. (2020). Boshlang'ich ta'lim jarayonida rasmlardan foydalanishning ahamiyati. Maktab va hayot, 4, 32-35.
5. Turdiyev, N., & Asadov, Y. (2018). Ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish. Zamonaviy ta'lim, 5, 21-26.
6. Ibragimov, X., & Abdullayeva, Sh. (2015). Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qish savodxonligini oshirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni. Pedagogik mahorat, 2, 60-64.
7. Qosimova, Z. (2019). Boshlang'ich sinf o'qituvchisining multimediali ta'lim muhitini yaratish kompetensiyasi. Xalq ta'limi, 3, 93-97.
8. Ismailova, Z. (2020). O'qish savodxonligini rivojlantirishda multimediali texnologiyalarning o'rni. Xalq ta'limi, 3, 54-60.
9. Toshpulatova, D. (2021). Boshlang'ich sinflarda elektron kitoblardan foydalanishning ahamiyati. Pedagogik mahorat, 2, 78-83.
10. Xoliqova, M. (2019). O'qish portallaridan foydalanib o'qish savodxonligini oshirish. Maktab va hayot, 5, 21-26.